

Na terenie Cesarstwa Rzymskiego, w jego prowincji Syrii nagrobny portret reliefowy produkowano w pierwszych trzech wiekach n.e. Wyjątkowa waga tej kategorii zabytków wynika m.in. z imponującej liczby zachowanych egzemplarzy, a także z ich wyróżniających cech stylistycznych i ikonograficznych. Pomimo tak istotnego znaczenia, do tej pory nie podjęto nigdy próby syntetycznej analizy tej grupy obiektów, np. przez określenie ich genezy czy faz rozwoju.

Początkowo nagrobne portrety reliefowe z różnych stanowisk traktowano jako unikatowe, niepoddające się klasyfikacji - było tak zwłaszcza w przypadku Palmyry, skąd pochodzi większość zachowanych zabytków. Potem podejmowano próby porządkowania ich wedle klucza chronologicznego i typologicznego oraz – stopniowo – zwracano uwagę na różnice i podobieństwa zauważalne w obrębie prowincji i regionu – szukano też powiązań z Italią oraz Górną Mezopotamią. Prace dotychczasowe miały jednak charakter wycinkowy, zauważane związki nie były nigdy systematyzowane czy poddane syntezie.

W ostatnich latach, w studiach nad sztuką rzymską zwraca się uwagę nie tylko na rolę wpływów płynących z Italii, ale też na znaczenie regionalnych i lokalnych kodów wizualnych. Takie podejście jest uzasadnione także w przypadku analiz portretu nagrobego. W tym kontekście, w znalezieniu odpowiedzi na pytanie o genezę i rozwój nagrobego portretu reliefowego kluczową rolę odgrywa opracowanie studium porównawczego. Będzie ono zestawiać portrety z Syrii z ich kontekstem o zasięgu prowincjonalnym (w obrębie Syrii), regionalnym (rzymski Bliski Wschód), makroregionalnym (rzymski Wschód) i międzyregionalnym (rzymski Zachód).

Jako punkt wyjścia dla moich prac przewiduję opracowanie katalogu portretów reliefowych wraz z analogiami. Będzie on podstawą dla kolejnych etapów badania:

- identyfikacji lokalnych ośrodków produkcji oraz ich powiązań
- określenia typologii
- ustalenia chronologii
- rekonstrukcji interakcji kulturowych

Zaproponowane przeze mnie studium porównawcze łączy podejście metodologiczne typowe dla warsztatu archeologa klasycznego i historyka sztuki. Uzyskane dotychczas wyniki wstępne umożliwiły zaproponowanie nowej chronologii wyznaczanej przez zmiany panowania kolejnych cesarzy oraz identyfikację kolejnych faz rozwoju portretu.

Realizacja projektu doktorskiego pozwoli na osiągnięcie trzech najistotniejszych celów:

- Po pierwsze, umożliwi usystematyzowanie i prześledzenie zmian zachodzących chronologicznie w nagrobym portrecie reliefowym z uwzględnieniem wpływów, jakie oddziaływały nań w różnych wymiarach geograficznych – od prowincji aż po oddziaływania międzyregionalne.
- Po drugie, na podstawie porównań między produkcjami pochodzącymi z różnych obszarów, określone zostaną interakcje kulturowe i artystyczne przyczyniające się do rozwoju portretu nagrobego w interesującym mnie okresie.
- Trzecim, bardziej ogólnym celem projektu jest propozycja nowatorskiego rozwinięcia obecnie stosowanej w archeologii klasycznej metodologii badań uwzględniającej systematyczną analizę kontekstu w ujęciu interakcyjnym, obejmującym szerokie ramy chronologiczne i geograficzne.

Ostatecznym efektem realizacji projektu będzie pierwsze wieloaspektowe i syntetyczne opracowanie reliefów nagrobnych rzymskiej Syrii.